

Европейски съд по правата на човека

Шаал срещу Люксембург (Schaal c. Luxembourg)

жалба 51773/99

Решение от 18 февруари 2003 г. на IV отделение на Съда

(резюме)*

Чл. 6, т. 1: право за произнасяне в разумен срок по наказателно обвинение;
чл. 8: право на зачитане на семейния живот

До приключването на наказателното производство по обвинение срещу баща в засягане на половата неприкосновеност на дъщеря му, интересът на детето оправдава отнемане на правото на контакти. Същият този интерес обаче изисква и подновяване на семейната връзка от момента, в който мерките вече не са необходими. Забавянето на наказателното производство в случая пряко засяга правото на семеен живот.

От момента на постановяване на оправдателна присъда, нищо не оправдава намесата при осъществяването на това право.

Факти по делото

Жалбоподателят г-н Даниел Шаал е роден през 1956 г. На 21 септември 1984 г. той се оженил за Р. и през 1986 г. им се родила дъщеря. На 25 октомври 1993 г. жалбоподателят поискал развод.

На 7 януари 1994 г. г-н Шаал получил чрез адвоката си удостоверение от д-р Р.-Х, според което поради важни психологически причини се препоръчвало детето да не се вижда с баща си за неопределено време.

На 19 януари 1994 г. Р. подаде жалба срещу г-н Шаал, в която го обвинявала, че е злоупотребил сексуално с тяхната дъщеря. Р. мотивирала жалбата си с промяна в поведението на детето, което, след като прекарало заедно с баща си една събота и неделя през ноември 1993 г., било изразило агресивно и дистанцирано отношение към него. Това поведение на детето се повтаряло и дори се изостряло след всяка среща с бащата.

На 11 февруари 1994 г. съдия-следователят на Люксембург повдигнал обвинение срещу жалбоподателя за изнасилване от възходящ и за засягане на половата неприкосновеност чрез насилие и заплаха.

На 13 юли 1994 г. съдът на район Дикирш постановил решение за развод по вина на съпругата на жалбоподателя. Поверил на майката упражняването на родителските права и отложил произнасянето по въпроса за евентуалното допускане на срещи между детето и жалбоподателя.

Междувременно, на 8 юли 1994 г., родителите на жалбоподателя поискали да им бъде дадено право детето да ги посещава и да отсяда при тях. С определение от 19 юли 1994 г. съдът приел, че молбата им е недопустима.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Основание за това бил фактът, че жалбоподателят живеел близо до своите родители и ги посещавал често. Родителите на г-н Шаал не обжалвали това определение.

С писмо от 28 юли 1994 г. жалбоподателят поискал от съдия-следователя ускоряване на производството и посочил, че има свидетели, които да докажат, че майката настройва детето срещу него.

На 6 октомври 1994 г. съдия-следователят разпоредил на д-р Х. от Университета в Сар да прегледа детето с цел да се изготви психологическо заключение за достоверността на неговите показания. На 29 ноември 1994 г. д-р Х. депозирал заключението си от 26 ноември 1994 г. По следственото дело. Той приел, че може да се вярва на показанията на детето.

На 3 ноември 1994 г. по молба на жалбоподателя съдия-следователят определил за експерт на защитата д-р С. Поради конфликт на интереси д-р С. си направил отвод. На 21 ноември 1994 г. бил назначен негов заместник, който също си направил отвод. На 19 декември 1994 г. за експерт на защитата бил назначен д-р Р. и една година по-късно той предал своето заключение. Тъй като в него не бил даден отговор на задачата на експертизата, на 22 декември 1995 г. съдия-следователят назначил д-р В. за експерт на защитата. На 19 януари 1996 г. съдия-следователят писал на адвоката на жалбоподателя, че всички опити да се намери експерт на защитата са се провалили и поискал от него да предложи друг експерт. Така по предложение на жалбоподателя на 29 януари 1996 г. бил избран д-р Ф. от Мюнхен, който на 21 март 1996 г. внесъл своето експертно заключение по следственото дело. Според него заключението на д-р Х от 26 ноември 1994 г. не отговаряло на научните изисквания.

На 18 септември 1996 г. адвокатът на жалбоподателя поискал от прокурора да го уведоми за действията, които ще бъдат предприети въз основа на следственото дело. Той посочил, че клиентът му е травмиран от отнемането на правото му да вижда детето.

На 5 декември 1996 г. и на 15 януари 1997 г. съдия-следователят разпитал свидетелите и жалбоподателя.

На 27 март 1997 г. съобразно с прокурорското постановление и доклада на съдия-следователя жалбоподателят бил изправен пред наказателното отделение на съда на район Люксембург.

На 13 май 1997 г. адвокатът на жалбоподателя изпратил писмо до прокуратурата за съгласуване на дата, от която да започне разглеждането на делото. Адвокатът предложил това да стане през първата седмица на декември 1997 г. В отговора си от 22 октомври прокурорът поискал информация за броя на свидетелите, които адвокатът възнамерява да разпита, за да може окончателно да се определи времето, което ще е необходимо за разглеждане на делото.

На 29 декември прокуратурата била уведомена, че е бил назначен представител *ad hoc*, който да представлява интересите на детето в наказателното дело, образувано срещу баща му. С писмо от 13 февруари 1998 г. прокурорът уведомил представителя *ad hoc*, че детето ще понесе цялата тежест на доказване по време на съдебното следствие и поискал информация за здравословното му състояние. На 23 март 1998 г. представителят отговорил, че ще се срещне с детето по време на Великденските празници, за да може да направи подобна преценка.

На 8 и 12 юни и на 25 август 1999 г. адвокатът на жалбоподателя поискал от прокурора да го уведоми за стъпките, които има намерение да предприеме, тъй като по делото не били извършвани никакви действия в продължение на две години. Изтъкнал правото на жалбоподателя делото му да бъде гледано в разумен

срок, гарантирано от чл. 6 от Европейската конвенция за правата на човека. В отговор прокуратурата предложила на 17 септември 1999 г. среща, на която да бъде обсъдено делото. Адвокатът отговорил на 30 септември 1999 г., че не вижда възможност за обсъждане, тъй като ще бъде сезиран Европейският съд по правата на човека.

Наказателното отделение на съда на район Люксембург заседавало на 13 и 14 март 2000 г. На 4 април 2000 г. съдът постановил, че жалбоподателят не е извършил деянията, за които е обвинен. Взета била предвид позицията на следователя по делото, че мъжът, с когото живеела бившата съпруга на жалбоподателя, е разговарял с детето за сексуални посегателства. Според следователя у детето не се проявявали никакви признаци, че е пострадало. Отбелязани били и показанията на двама лекари, от които бившата съпруга на жалбоподателя поискала да издадат медицинско свидетелство на детето. Лекарите не се съгласили. Единият от тях свидетелствал, че по тялото на детето не били открити никакви белези, които да подкрепят твърденията на майката за сексуално насилие от страна на жалбоподателя. Според другия лекар майката се консултирала с тях с единствената цел да получи медицинско свидетелство, потвърждаващо, че жалбоподателят е упражнил насилие върху детето. Съдиите подчертали, че учителката на детето е свидетелствала, че детето не е имало по-особено поведение и държало много на баща си, който явно му липсвал. Самото дете отговорило отрицателно на въпроса дали е било подложено на сексуално насилие от страна на жалбоподателя.

На 8 ноември пълномощникът на жалбоподателя поискал на бащата да бъде предоставено право да посещава детето и право то да може да отсяда при него. С решение от 10 януари 2001 г. на съда в район Дикирш молбата била уважена. Съдиите посочили в решението, че тежките, но недоказани обвинения от страна на майката показват, че тя се е провалила в изпълнението на задължението си за възпитание на детето, защото на родителя, на който е присъдена грижата за детето, е вменено да поддържа положителна представа за другия родител в съзнанието на детето.

С решение от 9 юли 2002 г. Р. била осъдена да плати глоба в размер на 1000 евро заради това, че не е позволила на детето да се срещне с жалбоподателя. Според жалбоподателя това решение било обжалвано, като съдебното заседание било насрочено за 7 февруари 2003 г.

На 10 декември 2002 г. прокуратурата посочила, че между бащата и дъщерята не е имало никакъв контакт в продължение на 7 години и поради тази причина детето отказвало да се среща с него. Това било във вреда на детето и затова заинтересуваните страни трябвало да бъдат призовани, за да се споразумеят и да определят рамките на правото на детето да посещава своя баща в съответствие с неговите интереси. На 18 декември 2002 г. жалбоподателят бил призован да се яви на 31 януари 2003 г. пред съда за непълнолетни.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

29-31. Жалбоподателят се оплаква, че делото му не е било разгледано в разумен срок по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията. Наказателното дело, по което той е бил обвиняем, е започнало на 11 февруари 1994 г. и е завършило на 4 април 2000 г. с оправдателна присъда на първата инстанция. Правителството

намира жалбата за неоснователна, тъй като става въпрос за интересите на дете, което е участвало в процеса в качеството на жертва и основен свидетел. Поради това се налага внимателна преценка на фактите, както и назначаване на представител *ad hoc*. Изтъква се и сложността на делото, както и необходимостта от разпит на много свидетели и извършване на експертизи.

32-34. Съдът припомня, че разумният характер на продължителността на производството се преценява според конкретните обстоятелства по делото и съгласно установените в практиката му критерии, а именно сложността на делото, поведението на жалбоподателя и на компетентните държавни органи (виж, наред с други, *Пелисие и Саси срещу Франция*¹, GC, решение от 17 март 1999 г., п 25444/94, § 62, CEDH 1999-II). В конкретния случай периодът, който трябва да бъде изследван, започва с повдигането на обвинението на 11 февруари 1994 г. и завършва на 4 април 2000 г., когато е произнесена присъдата на първоинстанционния съд. Общата продължителност на наказателното производство е повече от 6 години, което *a priori* изглежда прекалено време за първоинстанционното разглеждане на делото.

35-38. Съдът установява, че от 13 юли 1994 г., когато е постановено решението за развода, въпросът за правото на посещение и/или за подслоняване не е бил разглеждан. От този момент чл. 6, т. 1 създава задължение за наказателните съдии да положат изключителна грижа за бързото приключване на производството, поради важността на съдебния спор за жалбоподателя (*Йохансен срещу Норвегия*² - Rec. 1996-III, fasc. 13 (7.8.96)). Съдът отбелязва, че по вина на националните органи е изтекъл и един предварителен период от 8 месеца от момента на депозиране на заключението на проф. Ф. до изслушването на свидетели от съдия-следователя. Въпреки насрочването на делото за първата седмица на декември 1997 г. заседания не са се провели, за което правителството не е дало никакви обяснения. Според Съда предложеният разговор за обсъждане на досието е ирелевантен при преценката дали срокът е разумен, като се имат предвид трите писма от страна на адвоката на жалбоподателя.

39. Съдът отбелязва, че правителството не е доказало сложността на делото и с какво тази сложност може да оправдае периодите на бездействие от страна на държавните органи, докато жалбоподателят не може да бъде обвинен, че е причинил забавяне на производството.

40. С оглед на изложеното Съдът счита, че в конкретния случай е налице нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

41. Жалбоподателят счита, че отказаното му право да се вижда със своето дете до момента на доказване на невинността му засяга правото му на семеен живот по смисъла на чл. 8, т. 1 от Конвенцията.

42. Според правителството не е налице засягане на правото на семеен живот на жалбоподателя. Твърденията му, че по време на наказателното производство му е отказано правото на нормални семейни отношения, не били доказани.

43. Съдът счита, че трябва да бъдат разграничени два периода: до момента на произнасяне на оправдателната присъда и след него.

¹ *Pélessier et Sassi c. France*

² *Johansen c. Norvège*

А. Първи период, през който трябва да бъде анализирано правото на зачитане на семейния живот на жалбоподателя: между решението от 13 юли 1994 г. и решението от 4 април 2000 г.

44. Съдът припомня, че “за един родител и детето му възможността да бъдат заедно е основен елемент от семейния живот и че националните мерки, които пречат за това, съставляват намеса в правото, защитено от чл. 8” (виж, наред с други, *МакМайкъл срещу Обединеното кралство*³, решение от 24 февруари 1995 г., А.307-В, стр. 55, § 86).

45. Несъмнено непризнаването в срок на решение относно евентуалното предоставяне на правото да се среща с детето си представлява намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на неговия семеен живот.

46. “Необходимостта” от подобна намеса трябва да се преценява “в светлината на обстоятелствата към момента, когато са били вземани решенията”. Временният отказ за предоставяне на право на срещи може да бъде оправдан само ако се налага от “първостепенно изискване, засягащо висшия интерес на детето” (дело *Йохансен*, § 79).

47. В случая следва да се констатира, че жалбоподателят е бил оправдан за изнасилване и засягане на половата неприкосновеност на дъщеря си. До приключването на наказателното производство интересът на детето е изисквал отнемане на правото на срещи с неговия баща и е оправдавал намесата в правото на жалбоподателя на зачитане на неговия семеен живот. Следователно до приключване на наказателното производство намесата е била “необходима за защитата на правата на другото”, т. е. на детето.

48. Същият този интерес на детето е изисквал обаче и подновяване на семейната връзка от момента, в който мерките вече не са били необходими (*Олсон срещу Швеция*⁴ (n° 2) (27.11.92), § 90). След като е ясно, че правото на срещи е било отнето до приключването на разследването по обвиненията на съпругата на жалбоподателя, то забавянето на наказателното производство пряко засяга правото на семеен живот на жалбоподателя (срвн. *mutatis mutandis Саджо срещу Италия*⁵, n° 41879/98 (Sect. 2) (fr) – (25.10.01), § 33). С оглед изложеното не може да се приеме, че люксембургските власти са предприели всички необходими мерки, за да възстановят семейния живот на жалбоподателя и неговото малко дете (срвн. *mutatis mutandis Бронда срещу Италия*⁶, Rec. 1998-IV, fasc. 77 (9.6.98), § 61).

49. Като има предвид специфичните обстоятелства по делото, Съдът заключава, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Б. Втори период, който трябва да бъде разгледан във връзка с чл. 8, т. 1 от Конвенцията: между решението от 4 април 2000 г. и решението от 10 януари 2001 г.

50. Съдът отбелязва, че от момента, когато жалбоподателят е бил оправдан, нищо не е оправдавало намесата в неговото право на семеен живот.

51. За съда е важно да се установи дали от датата на признаване на оправдателната присъда гражданските съдии са действали с необходимата грижа,

³ McMichael c. Royaume-Uni.

⁴ Olsson c Suède.

⁵ Saggio c. Italie

⁶ Bronda c. Italie

за да гарантират бързото приключване на производството с оглед значението му за жалбоподателя.

52. От делото е видно, че 9 месеца след 4 април 2000 г., на 8 ноември, пълномощникът на жалбоподателя е поискал на бащата да бъде предоставено право да се среща с детето и право то да може да отсяда при него. Благоприятно съдебно решение е постановено два месеца по-късно, на 10 януари 2001 г.

53. Поради изложеното Съдът не счита, че националните власти са бездействали и следователно не е налице нарушение на чл. 8 в разглеждания период.

55-57. Жалбоподателят претендира неимуществени вреди в размер на 750 000 люксембургски франка за претърпените страдания по време на наказателното производство и заради отнетото му право на срещи. Правителството оспорва посочената сума и счита, че самото установяване на нарушение от страна на държавата ще бъде достатъчно удовлетворение. Съдът е на мнение, че проточването на съдебното производство и временното лишаване на жалбоподателя от правото на срещи и/или на подслоняване са нанесли на жалбоподателя неимуществена вреда, която следва да бъде обезщетена, и присъжда по справедливост сумата от 15 000 евро.

58-60. Жалбоподателят иска 300 000 люксембургски франка за покриване на разноските му пред Съда и представя доказателства. Според практиката на Съда жалбоподател може да получи равностойността на разноските си само когато е установено, че те са действително направени, били са необходими и са разумни по размер (виж например [Ботаци срещу Италия](#)⁷, (GC), n° 34884/97, § 30, CEDH 1999-V). След извършена оценка на разходите, Съдът присъжда 6579 евро.⁸

⁷ Bottazzi c. Italie

⁸ Решението е единодушно по всички повдигнати въпроси и текстове от Конвенцията.